

66

Josep Baquer, sj.

**ACOMPANYAR,
SERVEI D'ESGLÉSIA (2)
Ajudar a buscar la voluntat de Déu**

ACOMPANYAR, SERVEI D'ESGLÉSIA (II)
AJUDAR A BUSCAR LA VOLUNTAT DE DÉU

Josep Baquer, s.j.

1. SENTIMENT DE CULPA I PECAT	3
2. DIRECCIÓ ESPIRITUAL <i>VERSUS</i> ACOMPANYAMENT (1)	10
3. DIRECCIÓ ESPIRITUAL <i>VERSUS</i> ACOMPANYAMENT (2)	15
4. L'ACOMPANYAMENT DE QUI ACOMPANYA	22
NOTES	30

Aquest quadern és la segona part de les meves notes i apunts com a professor dins el Postgrau d'Acompanyament Espiritual (PAE) que coorganitzen EIDES-Cristianisme i Justícia, i la Fundació Vidal i Barraquer. La primera part es va publicar el desembre de 2011. Amb ella conclou una reflexió que ha intentat respondre a la màxima «Ajudar» que dóna nom a aquesta col·lecció. Ajudar aquelles persones que se sentin cridades a un ministeri cada vegada més necessari: acompanyar les persones en la seva recerca de la voluntat de Déu.

Josep Baquer, s.j. és llicenciat en Teologia i Arquitecte Tècnic. Assistent eclesiàstic de CVX-Sagrada Família i professor del postgrau d'acompanyament espiritual de la Fundació Vidal i Barraquer.

Aquest quadern compta amb la col·laboració de la Direcció General d'Afers Religiosos del Departament de Governació i Relacions Institucionals

Generalitat de Catalunya
**Departament de Governació
i Relacions Institucionals**

Edita CRISTIANISME I JUSTÍCIA, Roger de Llúria, 13 - 08010 Barcelona
Tel. 93 317 23 38 - Fax: 93 317 10 94 - info@fespinal.com - www.cristianismeijusticia.net
Imprimeix: Edicions Rondas S.L. - Dipòsit Legal: B-4.233-2012 - ISBN: 978-84-9730-290-6
ISSN: 2014-6531 - ISSN (ed. virtual): 2014-6558 - Maig 2012

La Fundació Lluís Espinal li comunica que les seves dades estan registrades a un fitxer de nom BDGACIJ, titularitat de la Fundació Lluís Espinal. Només es fan servir per a la gestió del servei que li oferim i per mantenir-lo informat de les nostres activitats. Pot exercir els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició dirigint-se per escrit al c/ Roger de Llúria 13, de Barcelona.

1. SENTIMENT DE CULPA I PECAT

Es tracta de l'eterna qüestió que es plantegen molts metges: en realitat, diuen, el que hi ha són malalts més que no pas malalties. D'altres parlen de malalties (allò que destrueix o va minant la salut) per damunt de tot, i, malgrat que tenen com rerefons els malalts que les pateixen, el seu interès es focalitza en les patologies que voldrien poder eradicar. Deixem que vagin discutint i que vagin investigant...

1.1. Malalt o malaltia?

Si només ens fixem en les malalties, sempre arribarem a la conclusió que parlem de quelcom negatiu, intrínsecament destructor.

Si ens fixem en el malalt, per tant, en una persona afectada per alguna malaltia o patologia, no sempre arribarem a la conclusió que aquell mal en ell mateix sigui intrínsecament negatiu. Encara més: tots coneixem el valor ambivalent d'una patologia: un mateix tipus de mal, per a una persona pot ser causa i motiu de creixement humà, i per a una altra, motiu d'enfonsament i de pèrdua de sentit vital.

1.2. Pecat o pecador?

Potser, i per analogia, nosaltres podríem parlar de "pecat" o "pecador":

a) Si enteníem per *pecat* tot allò que és intrínsecament destructiu de la persona i de la comunitat de les persones, i que té l'origen d'una manera o altra en la llibertat humana (més o menys condicionada).

b) Si enteníem per *pecador* aquella persona o aquell col·lectiu humà, que des de les seves decisions (o omissions), ha originat aquella dinàmica de mal o de destrucció.

Com veurem, però, aquesta terminologia, que ha passat al carrer, no per-

tany pròpiament al lèxic profà, sinó al lèxic teològic. Al carrer, pecat/pecador ve a ser sinònim, respectivament, de transgressió/transgressor de la llei o de la norma, en les seves diverses variants: crim/criminal; assassinat/assassí; robatori/lladre; violació/violador, etc.

La història i l'experiència ens fa veure que sempre hi ha hagut dinamisme de mort i dinamisme de vida, i que les decisions humanes són al darrere d'aquestes forces, malgrat que no sempre en són l'explicació única. En aquest sentit podríem escriure una extensa història del pecat en el món, i una història encara més extensa dels pecadors que l'han configurada.

Però, si algú es dediqués a escriure aquest "llibre", se sorprendria en constatar que moltes persones que segur que no van ser ni criminals, ni extorsionadores, ni lladres, ni violentes, sinó tot al contrari: pacificadores, pobres i acollidores, lluitadores per causa de la justícia, que no van buscar mai el propi interès, lluitadores de causes nobles, que van perdre la salut cuidant malalts, en una paraula, que "van passar pel món fent el bé", se sorprendria, dic, en veure que aquestes "bones persones" eren les que es consideraven a si mateixes les més "pecadores", i això, des d'una màxima sinceritat, sense fer comèdia.¹ L'autor d'aquest possible llibre d'història de pecat i pecadors s'hauria adonat que el sentiment de culpa, d'aquesta "bona gent", mai no els va paraitzar o enfonsar, sinó que els va dinamitzar, i no sols això, sinó que els va ajudar a descobrir el sentit de la seva vida i a créixer com a persones.

Sembla que, d'aquest concepte o dimensió de "pecat", se'n pot parlar força objectivament, com qui observa el que passa, amb mirada de periodista, perquè el "mal" el tenim pertot arreu, ens envolta, és evident; però al mateix temps hem de constatar que només amb aquesta mirada no es pot entendre ni l'abast ni el sentit més profund d'aquest mal radical que anomenem "pecat".

1.3. Terme teològic

Aleshores ens preguntem, doncs, què és el pecat?

El bisbe Óscar Romero afirmava que el pecat era «el que va matar el Fill de Déu i el que segueix matant els fills de Déu». I doncs: què era, què és tot això que mata sistemàticament?, quina mena de malaltia o d'epidèmia? Podríem dir que és la "força del mal" que fa niu al cor de la persona, que hi creix, s'hi reproduïx i s'encomana. L'apòstol Pau gairebé la personalitza, aquesta força. Ell mateix s'hi sent sotmès quan afirma que fa el mal que no vol i deixa de fer el bé que voldria.² Ignasi de Loiola parla de *redes y cadenas*³ que van condicionant i neutralitzant la llibertat fins a arribar a impedir que la persona opti pel bé; i no solament això: la va precipitant per un pendent d'autodestrucció i de destrucció dels altres.

Des del punt de vista de la fe cristiana, que recull tota la tradició veterotestamentària, la complementa i la il·lumina, tot té l'origen en Déu, que és Comunió, i que quan surt de si mateix (una manera de dir) ho fa des de l'impuls de l'Amor per generar Comunió. La culminació del fet creador és la per-

sona humana,⁴ creada a imatge de Déu,⁵ i com a tal, esdevé un misteri de llibertat capaç d'acollir aquest Amor, de desenvolupar-lo (generar comunió) i de retornar-lo. Aquest amor és el que li permet de créixer cap a la plenitud fins a culminar plenament en la mateixa comunió trinitària, en Déu mateix, origen i plenitud de tot.

El fet de la creació de la persona en llibertat comporta la possibilitat mateixa d'una resposta negativa. L'acolliment i la resposta a l'Amor no es poden forçar, perquè es mouen en el camp de la gratuïtat. La persona pot anar-se disposant a acollir l'amor de Déu, o pot pretendre autoafirmar-se al marge de Déu: l'autosuficiència humana és l'arrel del pecat, entès com a pretensió d'autoafirmació al marge de Déu.⁶

Sóc conscient que estic resumint molt de pressa el nucli del misteri de la nostra fe, però cal fer-ho per a entendre una mica allò de què estem parlant, perquè el pecat no és res més que una resposta inadequada a la crida de l'Amor.

Aquesta negativitat comporta en si mateixa càrrega de mort. Per això no és d'estranyar que Pau relacioni pecat i mort, dinàmica de pecat i dinàmica de mort.⁷ Ara no entrem a parlar de la llibertat, i dels condicionaments, i de fins a quin punt la persona és lliure o no. Aquí hi ha molta feina a fer per part dels psicòlegs. Però, malgrat tants i tants condicionaments, la persona acaba decidint de fer o de deixar de fer, i això comporta unes conseqüències de mort o de vida. Evidentment, la responsabilitat serà més o menys gran en funció del grau de llibertat en què una opció o decisió s'hagi pres (aspecte moral de les decisions),

però tota acció orientada a la mort, en aquest sentit, esdevé una bomba de temps que un dia o altre esclata i genera conseqüències difícils de controlar (dinamisme intrínsec de mal del pecat).

Pel que fa a la nostra fe, el misteri central és el de l'Encarnació, des del qual afirmem que Déu mateix, des de la seva eternitat, *mirant* (ho hem d'explicar amb les nostres limitades i inadequades formulacions) la situació de mort generada pel «pecat», i per tant, per la llibertat humana mal desenvolupada, decideix d'entrar en la nostra història, en les nostres coordenades espaciotemporals, en la persona del Fill.⁸ Parlar de "pecat" vol dir parlar de la causa i la raó més de fons que provoca en Déu-Trinitat una decisió tan transcendent: la decisió d'entrar en el nostre món concret i fer i redreçar la història amb nosaltres.

És per això que 'pecat' és un terme teològic: és el que d'alguna manera impedeix que el pla i el projecte de Déu mateix vagi endavant. En clau d'Evangeli, diríem: allò que posa bastons a la roda a la realització del Regne de Déu, generant mort i destrucció, en lloc de vida i comunió. Però, al mateix temps, és causa de goig, atès que ha estat i és la raó de l'entrada de Déu mateix en la persona del Fill, al nostre món.⁹

1.4. Experiència mística

La paraula 'mística' ens impressiona molt, la relacionem amb quelcom extraordinari o fora de sèrie; alguna cosa que no està a l'abast de la majoria dels mortals, potser perquè els qui en parlen, els qui han gosat escriure alguna cosa de les pròpies vivències en aquest sentit, són

gent tan extraordinària, que només de llegir les seves experiències ja restem capolats. De vegades penso: «quina llàstima que no ens hagin explicat les seves experiències místiques gent “menys extraordinària”, perquè, certament, la vida del cristià entesa com a crida de Déu a la plenitud de l'amor, està a l'abast de tothom, no només d'uns quants privilegiats». Aleshores potser començaríem a pensar que allò que s'anomena mística no és res que estigui fora del nostre abast. El que sí és cert és que cal posar-s'hi.

En definitiva, no és res més que el camí de la fe, i aquest camí és un camí fosc però atraient i apassionant. Un camí que duu a la comunió amb Déu mateix, aquella comunió de què abans parlava i que està a l'origen de la nostra existència, de la de cadascú. Com diu Joan de la Creu: «para llegar a la divina luz de la unión perfecta del amor de Dios, cual se puede en esta vida... ni basta ciencia humana para lo saber entender, ni experiencia para lo saber decir; porque sólo el que por ello pasa lo sabrá sentir, mas no decir... y por tanto, para decir algo de esta noche oscura, no fiaré ni de experiencia ni de ciencia...» (*Subida*, Pròleg 1).

A mesura que hom va avançant per aquest camí de la fe, amb sinceritat, suspès de la mà de Déu, mirant de trobar la seva voluntat i de donar-hi resposta, acollint i compartint els goigs i les esperances de tots els qui fan camí, sigui quin sigui el camí seu... A mesura que hom va fent camí, cada cop més va descobrint l'amor misericordiós de Déu mateix i, en contrast, la desproporció de la resposta en l'amor; és aleshores que

el qui camina, no el qui s'atura, es descobreix a si mateix com a pecador, com a mancat d'amor. L'experiència de pecat la fa qui camina. Qui malviu aturat, mai no ho podrà saber, que és “pecador” i que és “estimat”.

La il·luminació interior desvela totes les ombres. Diu Joan de la Creu: «Y así doblan el trabajo a la pobre alma; porque acaecerá que la mayor pena que ella siente sea del conocimiento de sus miserias propias, en que parece que ve más claro que la luz del día que está llena de males y de pecados, porque le da Dios aquella luz de conocimiento en aquella noche de contemplación...» (*Ibid.* 5).

Per això podríem dir que el concepte de “pecat” no és únicament un terme teològic, sinó que és expressió mística d'una relació amorosa encara molt limitada i imperfecta. La relació entre Déu i l'ànima, entre Déu i la persona que vol fer camí conquerint cada cop cotes més altes de llibertat, per poder estimar i endinsar-se per camins de gratuïtat.

Ara potser s'entén millor allò que abans insinuàvem, que són els “menys” pecadors, els “sants”, els qui més es consideren a si mateixos “pecadors”, una constant en la història de la comunitat cristiana.¹⁰ En aquest sentit, parlar de “sentiment de culpa” és parlar d'un do de Déu que permet al pelegrí créixer i fer camí tot remuntant la nit fosca de la fe, amb el desig d'arribar a la comunió amb Déu.¹¹

1.5. Però...

No ens hem enfilat molt amunt i en molt poc temps? Potser sí. Però cal tenir clars quins són els referents. Fer-ho al revés

no ens permetria de projectar una mirada clara respecte al sentit del pecat i de la culpa.

He plantejat la qüestió des d'un punt de vista explícitament creient i confessional cristià, la qual cosa no vol dir que tots els batejats, ni tots els qui teòricament hem optat pel camí de seguiment del Crist, estiguem caminant amb prou fermesa per la nit fosca de la fe. A més, la vida té molts alts i baixos, és molt complexa, i això fa que ens aturem o ens situem potser persistentment, en les beceroles del camí de la fe sense optar seriosament per seguir Jesús que puja a Jerusalem.¹²

En aquest estadi va bé que aterrem per orientar i positivitzar el que podríem anomenar el sentiment de culpa, tot recuperant el sentit del pecat, enmig d'un món que l'ha volgut aparcar. Almenys per a prendre consciència de la radicalitat, la desmesura i la càrrega de mort que hi ha en el «pecat del món», del qual nosaltres també som agents i actors, per no viure «com si això no fos per a mi».

1.6. Mecanismes de seguretat

La persona humana està equipada amb un sistema operatiu molt complex, dotat de mecanismes de seguretat. Com passa en els nostres ordinadors: des d'aquelles preguntes que surten en pantalla i et diuen quan acabes de donar una ordre: «Està segur que vol eliminar aquest fitxer?», fins als detectors de virus que podrien malmetre el sistema. Aquests mecanismes són vàlids i necessaris tant per als principiants com per als més experts.

Atès que tots els estimats de Déu, els homes i les dones, creats a imatge seva i, per tant, dotats de llibertat, tenen a les mans l'ordinador de la seva vida, és per això que estan equipats amb determinats mecanismes de seguretat. Ara bé, tal com passa en el cas dels ordinadors, l'objectiu no és tenir mecanismes de seguretat sinó la capacitat de crear i generar un grapat de possibilitats. En el nostre cas, les persones disposem d'aquests mecanismes per a poder desenvolupar la vida en sentit positiu, degudament protegits.

Em voldria referir breument a tres termes prou coneguts de tots: la consciència de culpa, el remordiment i el penediment. Sobre això trobareu molta bibliografia i molta literatura de tots els temps. Jo només proposo un resum molt condensat.

a) La consciència de culpa afecta directament la persona i la seva responsabilitat. És la percepció que té l'individu que la seva actuació ofèn algun valor i que ell n'és la causa. Es tracta d'una evidència, no del fruit d'una reflexió. En aquest sentit, no admet discussió. És el que en el llenguatge popular s'anomena la «veu de la consciència».

b) Això produeix un malestar: és el remordiment. El remordiment situa constantment la culpa als ulls de la consciència moral. El sentiment de culpa en general, i particularment el remordiment, es considera com un senyal enfront del perill. En l'àmbit psíquic té la mateixa funció que la fatiga o el dolor en el pla físic.

c) El penediment, igual que el remordiment, pressuposa una consciència

de culpa i, per tant, un cert tipus de judici, però adreçat més aviat al subjecte de l'acció que a l'acció en si mateixa. La posició més profunda del penediment no és la que s'expressa en la fórmula «ai de mi, què he fet!», sinó en la formulació més radical «ai de mi, quina mena de persona sóc!». Expressaria una profunda decepció personal, un atac a l'autoestima.

Aquests mecanismes, si tot funciona bé (si no hi ha patologies) haurien de motivar en la persona el desig de renovació, la voluntat de canvi. Penediment, en el sentit més positiu, significa el fet d'aturar-se sobre una part del passat de la vida, per imposar-li o provocar-li un nou sentit i un nou sistema de valors. És clar que això, per als qui són "superbs" esdevé molt difícil, perquè aquests mecanismes funcionen, en la mesura que l'individu avança per camins i actitud d'humilitat.

Aquests mecanismes poden orientar una vida cap al descobriment dels altres com a valor absolut (superant el propi jo com a absolut) i poden orientar una vida cap al descobriment eficaç de Déu. Però també és veritat que, en personalitats molt malmeses, poden orientar cap a la pròpia destrucció. Aquí hi tenen molt a dir els psicòlegs.

L'acompanyament personal, sigui el del terapeuta o el del pare/mare espiritual, ben sovint tindrà com a punt de partença situacions en què aquests mecanismes s'estan manifestant d'una manera o altra en la persona acompanyada. L'encert de qui acompanya serà el del pedagog que és capaç d'ajudar a orientar positivament el fet de detectar els senyals d'avís o d'alarma.

1.7. Pecat i salvació

Fixem-nos que, així com la mirada lúcida de Déu-Trinitat sobre la humanitat afectada pel "pecat" el va dur a l'Encarnació, i per tant, a assumir la realitat humana des de baix (per això Jesús es manifesta per primera vegada en públic fent cua entre els pecadors per a ser batejat).¹³ La mirada lúcida sobre la realitat d'un món destrossat pel pecat ens hauria de dur a una implicació incondicional amb tots aquells i aquelles estimats/des de Déu que són les principals víctimes del "pecat" i, probablement, les víctimes més innocents.

Qui són els "sants"? Són les persones, confessionals o no, d'un credo o d'un altre, que, conscients de la pròpia limitació (del propi pecat, podríem dir) i conscients de les conseqüències del "pecat" (en diguin com en diguin...) han optat per fer seva la realitat esquinçada de tantes persones, de tants pobles, de tants col·lectius humans, i han decidit, des de la llibertat, des de la gratuïtat, lliurar en favor seu la pròpia vida. D'això en diem viure en l'amor: d'això en diem salvació, i també el «Regne de Déu ja és enmig vostre»¹⁴.

Si ara parlem del cristià que amb bona voluntat vol avançar pel camí fosc de la fe, hem de dir que el coneixement de la pròpia responsabilitat (i/o coresponsabilitat) en el pecat del món i el sentiment de culpa que això comporta, mai no l'han de dur a cap sensació de fracàs, sinó a alçar els ulls i mirar endavant en un moviment "encarnatori", que l'haurà d'anar situant cada cop més, amb Jesús, a la cua dels pecadors esperant el baptisme.

Perquè, què vol dir salvació del pecat? Vol dir assumir-ne les conseqüèn-

cies per renovar la situació des de dins i des del fons. Només se sap salvat qui és receptiu a l'Amor de Déu i és capaç de deixar-se endur per aquest amor, fins a lliurar la vida pels pecadors, sent conscient que el primer de tots és ell mateix.

1.8. *Excursus*

En el ritual del sagrament de la reconciliació de l'Església catòlica, just en començar, i després del Nom del Pare..., com a salutació, el prevere diu: «Que Déu t'il·lumini i et faci el do de reconèixer el teu pecat i la seva misericòrdia». És un bon resum que expressa tres coses ben clares:

- Sense el do de la il·luminació interior,
- hom no pot reconèixer que és pecador
- i que és objecte de l'amor misericordiós de Déu.

Efectivament: pecat i misericòrdia són dos aspectes d'una mateixa realitat, que no es poden separar de cap manera ni s'entenen l'un sense l'altre. El reconeixement que som pecadors ens fa descobrir l'amor de Déu, o, més ben dit, perquè Déu ens fa sentir el seu amor, descobrim que som pecadors. Si això és així, i ho és, aquí trobem el secret i la raó de la vida en esperança.

Bibliografia

ZUANAZZI, F. G., «Patología espiritual», *Nuevo Diccionario de Espiritualidad*. Ed. San Pablo (2010), pàg. 1085s

BERNASCONI, O., «Pecador/Pecado», *Ibid.* pàg.1104s

GOFFI, T., «Pecado y penitencia». *Ibid.* pàg. 1121s

MONGILLO, D., «Pecado», *Diccionario Enciclopédico de Teología Moral*, Paulinas (1986), pàg. 774s

DÍAZ NAVA, Adolfo F., «Pecado (Nuevas matizaciones)». *Ibid.* pàg. 783s

2. DIRECCIÓ ESPIRITUAL VERSUS ACOMPANYAMENT (1)

En la història de la comunitat cristiana, el fet del diàleg i del mestratge espiritual com a factor decisiu del creixement humà i espiritual ha estat una constant. Aquesta *direcció espiritual* s'ha dut a terme de maneres diferents, segons els mestres i les escoles corresponents. Alguns mestres ens són més coneguts, però ben segur que molts altres que potser no han deixat el seu nom imprès ni en els llibres ni en les cròniques d'època, han marcat la història de l'Església.

2.1. El pare/mare espiritual en la tradició cristiana

Certament que les altres tradicions religioses també han tingut mestres espirituals i, en aquest sentit, els cristians no sembla que n'hàgim de tenir l'exclusiva, però sens dubte, en la nostra comunitat creient, el fet del mestratge espiritual ha estat decisiu en el desenvolupament de la vida cristiana en l'Esperit.

Presento un guió resum del que ha estat aquest guiatge espiritual en la història de la comunitat cristiana, a partir d'alguns dels personatges més significatius.

2.1.1. Orient

Servei de laics per a laics, del mestre expert en els camins de l'esperit. Context de desert entre eremites i anacoretas de les primeres comunitats ascètiques. Pau Ermità, Antoni Abat.¹⁵

Qualitats del mestre: caritat, discerniment, discreció, paciència, mansuetud, austeritat i do de paraula (diàleg).

La relació entre mestre i deixeble afecta temes relacionats amb la vida de penitència, discerniment d'esperits, combat espiritual i l'aspiració a la pau interior fins a la unió amb Déu.

2.1.2. Occident

La tradició de l'Orient inspira molts cristians d'Occident que cerquen camins adequats de vida religiosa per a la mentalitat occidental (Ambròs de Milà,¹⁶ Agustí d'Hipona, Paulí de Nola¹⁷). Sobretot Benet i Bernat de Claravall (família benedictina i posteriorment la cistercenca). *L'abat*: (*abbas* = pare) *pare* espiritual dels monjos i guia en la recerca de Déu.

L'escola franciscana (Francesc d'Assís, Bonaventura): el pare espiritual es presenta com un *germà*, malgrat que els fills el tracten com un pare.

A partir de la Reforma sorgeixen molts nous tipus de vida religiosa i d'acció apostòlica, que recullen l'experiència del pare/mare espiritual i la transformen per al servei de molts cristians (no necessàriament monjos ni religiosos).

Ignasi de Loiola,¹⁸ Pere Fabre¹⁹ i l'escola dels Exercicis (al servei no sols dels mateixos jesuïtes sinó de molts cristians de diverses espiritualitats: preveres, religiosos i laics); la família carmelitana amb Teresa de Jesús²⁰ i Joan de la Creu²¹ (s'hi barreja la figura del pare espiritual i la del confessor).

En el segle XVII sorgeixen molts mestres de la vida espiritual: Francesc de Sales,²² Vicenç de Paül,²³ Alonso Rodríguez,²⁴ etc.

En el segle XVIII, J. B. de la Salle i altres, que en fundar instituts religiosos per a l'educació dels joves i infants consideren no tan sols l'acompanyament dels mateixos religiosos sinó també de les persones que han d'educar; Alfons de Ligori, etc.

En el segle XIX, J. M. Vianney o Joan Bosco (pedagog dels joves).

En el segle XX, molts mestres espirituals: Columba Marmion,²⁵ Grandmaison i un llarg etcètera.

2.1.3. A la nostra època (món occidental)

Anys enrere hi va haver una institucionalització de la figura del pare espiritual (PE): als seminaris i cases de formació religiosa; els confessors de convents i monestirs de monges; als col·legis religiosos. Un ministeri, normalment confiat a preveres (sovint religiosos), concebut com un instrument de mediació entre l'Esperit Sant (únic "director espiritual") i l'interessat que cerca la consulta de l'expert. Potser la institucionalització d'aquest servei de l'Església, és la que ha derivat en "direcció" espiritual projectant aquest servei més enllà del diàleg i el consell, cap a una certa relació d'obediència i subordinació.

De vegades aquesta "direcció" s'exercia en les associacions de fidels (com ara l'Acció Catòlica, o les congregacions marianes), en què el "pare director" feia, a la pràctica, el paper de "director espiritual" dels membres associats. Per tant, amb un poder d'influència molt clar, de caire paternalista, que podia neutralitzar en part la capacitat de decisió adulta de les persones, o bé generar rebuig.

Aquest perill de la "potestat direccional" del sacerdot ha devaluat el sentit més original del servei del PE, generant reaccions d'autosuficiència enfront de qualsevol tipus de condicionament tant entre sacerdots com entre religiosos

i laics, i neutralitzant el possible servei i mestratge del PE.

2.2. Recuperar el pare/mare espiritual

No apagar l'Esperit que és qui dirigeix el creient: 1Te 5,19.²⁶ Necessitat de verificar l'autenticitat de la guia interior, comprovant-ho tot a partir dels fruits de l'Esperit per a esdevenir home interior, imatge del Crist (cf. Ga 5,22²⁷, nou dons de l'Esperit).

Sembla que cal recuperar la figura del PE, caracteritzat pel respecte i la profunda discreció, com a ajut i estimul, col·laborador que ajudi el creient a no impedir l'acció de l'Esperit; a acollir la Paraula i a obrir-se als signes dels temps; a créixer i madurar en la fe; a adquirir la saviesa del cor (cf. Is 11,1s²⁸, set dons messiànics de l'Esperit).

Acompanyament espiritual: està molt vinculat amb allò que deia Pau d'engendrar en la fe: personalitzar la Paraula de Déu; superar impediments a la resposta generosa (1Te 2,7.11-12)²⁹. Tasca, carisma i servei pedagògic de la fe, des d'una gran capacitat d'acollida, de germà a germà, de creient a creient, com a "servent" i ministre d'Església, adreçat a: ajudar el cristià a descobrir (obrir) l'oïda del cor per a sentir l'amor del Pare; mantenir viu el contacte amb l'Esperit per deixar-se moure per ell; confirmar en el seguiment de Crist, vivint a fons la filiació (fills en el Fill); animar i donar suport en moments difícils i de perplexitat; promoure una fe més personal i més madura (responsabilitat cristiana).

2.3. La crisi de paternitat

2.3.1. En l'àmbit de la relació personal

Les darreres generacions han viscut un sentiment de cert rebuig de tota autoritat, percebuda com a interferència als propis drets i a la llibertat personal. Els "pares" també s'han trobat llançant la tovallola davant dels fills. Potser s'ha donat una certa claudicació en la funció paterna.

Certament es produeix una "al·lèrgia" enfront de la "direcció espiritual" (potser per experiències passades viscu­des com a negatives).

S'ha generat una certa idolatria de la pròpia autonomia personal. «Sóc jo qui decideix tot el que fa referència a la pròpia vida, al meu futur, a les meves opcions: ningú no hi té res a dir». Com a màxim es poden establir relacions de "consell" no vinculant, que no és poc!

2.3.2. En l'àmbit institucional

En el context eclesial hi ha un descrèdit notable de tota possible funció paternal atribuïda a la "jerarquia", percebuda com a paternitat imposada i amb poc diàleg. Anem d'un "borreguisme" mediàtic col·lectiu (papolatria) a un rebuig total de la funció "paternal" al si de la comunitat creient: almenys pel que fa a l'"oficial".

Només es reconeix una possible paternitat en membres de la jerarquia com a "excepció". La "doctrina oficial" d'entrada no s'acull. Hi ha un cert sentiment i perjudici: «de fet, no tenen res a dir-me».

Sí que s'accepta la paternitat creient quan no es pretén imposar, sinó quan esdevé oferta lliure (cas de Taizé) des de la verificació de l'autenticitat creient del PE.

Cal recuperar el sentit d'autoritat en l'Església com a servei no impositiu des d'una profunda actitud d'escolta i d'acollida entre germans. Cal un canvi de llenguatge i de simbologia en l'expressió de l'autoritat "apostòlica" que permeti l'autèntic diàleg entre creients i seguidors del Crist, sigui quina sigui la seva funció de servei (àdhuc ministerial) a la comunitat.

2.4. Pare/mare espiritual, sacrament de la paternitat de Déu

Probablement tot rebuig expressa, precisament, la necessitat d'allò que es rebutja, però "convertit". Aquesta conversió cal que sigui mútua: del qui se sent i se sap cridat a esdevenir pare/mare espiritual, i del qui cerca l'acompanyament de l'Església. Això comporta un retorn als orígens del servei del pare/mare espiritual a Orient i Occident: recuperar aquelles actituds esmentades més amunt.

Diu A. Mercatali: «el pare espiritual és la persona que dóna i desperta confiança, que ha comprès el valor de la participació, que veu la necessitat de concretar i puntualitzar allò que és essencial dels problemes, que estimula a la realització dels plans de Déu sense ignorar el projecte individual i social de la persona i que assenjala el camí que a través de Crist, va cap al Pare. És i vol ser la imatge d'aquest Pare de qui prové tota paternitat en aquest món».

Poder esdevenir aquest sacrament (expressió eficaç i copsable) de la paternitat de Déu comporta entre altres, aquests aspectes i actituds:

– Ser una persona essencialment dinàmica, portada per la força de l'Esperit: sempre amb desig eficaç de renovació i actualització.

– Capaç d'assumir la responsabilitat educativa; per tant, caldrà que estigui permanentment en formació espiritual i teològica, i també humana en general. No pot estar allunyat del món real (social i polític), on tots anem cercant de trobar Déu i de fer la seva voluntat, perquè és on *es cou* el Regne.

– Maduresa interior humanoespiritual. Per tant, ser profundament humà i afectat per tot allò que és humà. Capaç d'acollir el do de Déu i de decidir amb llibertat.

– Disposició molt respectuosa davant de l'acció de Déu, sempre caminant com de puntetes pel que fa a les mocions de l'Esperit: no donar res per fet o per sabut, ni pretendre cap condicionament: no prevenir precipitadament les accions de l'Esperit.

– Ha de tenir clar que el protagonista del camí cristià és Déu mateix, que es vol comunicar i es vol deixar trobar per qui el cerca. Només haurà d'ajudar a descobrir tot allò que pugui ser impediment tot il·luminant el camí cristià.

– El pare/mare espiritual ha de ser conscient que el seu ministeri de servei és una missió d'Església que ha

d'estar orientada a la comunió eclesial i això ha de ser entenedor per part de la persona acompanyada.

Poder ser aquest sagrament de la paternitat de Déu demana evitar tota possible desfiguració del seu rostre; en aquest sentit cal estar molt atents i examinar en tot moment l'actuació de relació pròpia com a pare/mare espiritual amb la persona acompanyada per:

– No caure en cap mena d'autoritarisme, més encara respecte a la fragilitat psicològica de certes persones, imposant el propi pensament o les pròpies normes o maneres de fer.

– Ser conscients del perill de l'actitud paternalista, més inclinada a protegir que a orientar i a aconsellar, volent evitar a la persona acompanyada, potser inconscientment, el risc d'afrontar la vida cristiana des de la foscor de la fe.

– No voler imposar la pròpia espiritualitat com qui transfereix valors espirituals amb el perill de caure en purs nominalismes o mimetismes.

– Evitar la relació de mestre amb alumne dòcil que s'abandona passivament en mans del mestre, neutralitzant la possibilitat de la iniciativa de la persona acompanyada a mans de l'Esperit.

– No fer mai una direcció preceptiva en què es marca clarament el que s'ha de fer i el que no s'ha de fer, que només demana una actuació des de la passivitat i no pensar per un mateix.

– Adonar-se de com es va teixint la relació, per evitar lligams afectius neutralitzadors de la relació paternal en l'Esperit. La relació del pare/mare espiritual amb l'acompanyat no ha de saturar ni en un sentit ni en l'altre les possibles mancances afectives que cadascun dels dos pot arrossegar a través de la seva història personal. Això no vol dir que la relació es mogui per camins de rigidesa i de distància afectiva. Cal activar l'afecte perquè la relació sigui humana i evangelitzadora.

3. DIRECCIÓ ESPIRITUAL VERSUS ACOMPANYAMENT (2)

Abans proposàvem una clau per a entendre el sentit de l'acompanyament entre cristians en el camí de seguiment del Senyor i en el camí del creixement en la fe. Dèiem que qui acompanya hauria de ser sagrament de la presència lúcida, amorosa i misericordiosa del Pare, i en aquest sentit postulàvem la conveniència de recuperar la figura del “pare/mare espiritual” tot fent una mica de resum històric d'aquesta figura al llarg dels segles de vida de l'Església. Ens adonàvem que el canvi en la manera de parlar d'aquest ministeri d'Església com a “acompanyament” i no com a “direcció” explicava la necessitat evident de rebutjar qualsevol mena de directivisme impositiu en la relació del mestratge espiritual.

3.1. L'horitzó de l'acompanyament personal

És clar que les relacions entre persones sempre estan mediatitzades per les actituds que tenen les unes respecte a les altres (costums, cultures, tradicions familiars, esdeveniments històrics): actituds paternalistes, de domini i/o submissió, etc.³⁰ El directivisme que rebutgem està molt relacionat amb aquests condicionaments. Nosaltres voldríem trobar formes i maneres d'acompanyament positiu i constructiu amb vista al creixement

integrat de la persona que tingui com a punt de partença la seva situació real i com a horitzó el Regne de Déu.

Per això m'ha semblat lògic fer un lectura ràpida de les planes del Nou Testament mirant de descobrir-hi orientacions o pautes per a saber quines són les actituds bàsiques del discerniment cristià, perquè la relació d'acompanyament esdevingui aquella expressió sacramental de la relació entre el “pare/mare espiritual” (que engendra en la fe³¹) i el fill, de què parlàvem.

De seguida, però, recordo aquelles paraules que la comunitat de Mateu posa en llavis de Jesús, adreçades als fariseus i als mestres de la Llei:

«Però vosaltres no us feu dir “mestre”, perquè de mestre només en teniu un, i tots vosaltres sou germans; ni doneu a ningú el nom de “pare” aquí a la terra, perquè de pare només en teniu un, que és el del cel; ni us feu dir “guies”, perquè de guia només en teniu un, que és el Crist. El més important d’entre vosaltres, que es faci el vostre servidor. El qui s’enalteixi serà humiliat, però el qui s’humiliï serà enaltit.» (Mt 23,8-10)

Aquestes paraules, no les podem donar mai per sabudes i ens hauran d’ajudar sempre a l’hora d’avaluar i examinar qualsevol servei eclesial, i més encara el ministeri de l’acompanyament i mesuratge espiritual entre cristians. Dit això, fem un cop d’ull ràpid a les pàgines del NT.

3.2. Actituds bàsiques en l’acompanyament cristià

En el NT no hi trobarem cap mena de tractat sobre l’acompanyament espiritual, però sí algunes pinzellades significatives impreses com de passada, que ens permetran de veure quines podrien ser algunes de les actituds bàsiques del discerniment cristià. Nosaltres i la llarga història de l’Església, postulem la conveniència d’acompanyar els processos de recerca en el camí del qui vol seguir Jesús. Ben segur que aquesta lectura haurà d’orientar en aquest sentit, tant

el qui acompanya com el qui és acompanyat.

Pau escriu als cristians de Roma (a qui pensa anar a visitar ben aviat) que si volen conèixer eficaçment la voluntat de Déu (conèixer-la i respondre-hi), els cal renovar la mentalitat i la seva manera d’estar enmig del món.

«No us emmotlleu al món present; deixeu-vos transformar i renoveu el vostre interior, perquè pugueu reconèixer quina és la voluntat de Déu, allò que és bo, agradable a ell i perfecte.» (Rm 12,2)

Pau, empresonat, escriu la carta més amarada de joia de totes les seves: la carta als de Filipis, i sense cap mena d’amargor o de rancúnia els parla de la necessitat de l’amor per a poder veure i conèixer amb clarividència el que més els convé per a arribar a viure amb plenitud amb Crist. Cal deixar-se omplir per l’amor que ve de Déu.

«I el que jo demano en la pregària és que el vostre amor s’ompli més i més encara, fins a vessar, de coneixement i de clarividència, perquè sapigueu discernir allò que més convé. Així arribareu purs i sense ensopecs al dia que Crist ha de venir.» (Fl 1,9-10)

L’autor d’Hebreus es queixa perquè els seus lectors/oïdors sembla que van enrere en el camí de la fe: denuncia un procés d’infantilització. Ell voldria sacsejar-los perquè esdevinguessin adults en la fe, la qual cosa comporta la lucidesa a l’hora de decidir i s’hi manifesta.

«I els qui s’alimenten de llet són incapaçs de conèixer allò que és just,

ja que només són uns infants. L'aliment sòlid, en canvi, és propi de gent adulta, que, gràcies a l'experiència, tenen els sentits avesats a destriar entre el bé i el mal.» (He 5,13-14)

Ja en el primer escrit cristià que conservem, la “primera” carta de Pau, s’hi subratlla la necessitat de no extingir (com si es tractés d’un foc!) l’Esperit (que es manifesta en el carisma profètic present en la comunitat dels creients) per a poder destriar, al llarg del camí de seguiment del Crist, allò que és bo.

«No sufoqueu l’Esperit ni menyspreueu els dons de profecia. Examineu-ho tot i quedeu-vos amb el que és bo» (1Te 5,19-21).

Atenció al perill d’ingenuïtat: el cristià no es pot refiar de qualsevol vent que bufi, ha de tenir criteris per a descobrir els falsos profetes. Això ja ve de lluny en la tradició bíblica d’Israel. Ignasi, a la segona setmana d’Exercicis posa especial atenció als moviments del “mal esperit” «*sub angelo lucis*» i al perill dels autoenganyos (també en la vida apostòlica); Joan XXIII, en el discurs inaugural del Concili Vaticà II (1962) ens advertia sobre els profetes de calamitats³² que pretenien neutralitzar la força de l’Esperit, etc. Sabem com es manifesta l’Esperit pels seus efectes: els seus dons (cf. Ga 5,22; Is 11,1s).

«Estimats, no us refieueu de qualsevol que sembli inspirat; més aviat poseu-lo a prova per veure si és de Déu, perquè corren pel món molts falsos profetes.» (1Jn 4,1)

El capítol 12 de Lluc té com a fil conductor el que podríem anomenar la

“lucidesa” necessària en la vida del cristià. Jesús s’adreça en general a la gent que l’està escoltant:

«Guardeu-vos del llevat dels fariseus (1b); el que heu dit a la fosca ho sentiran a plena llum (3); a vosaltres, amics... us faré veure qui heu de témer (5); quan us condueixin a les sinagogues... l’Esperit Sant us ensenyarà en aquell moment el que haureu de dir (11); estigueu alerta, guardeu-vos de tota ambició de riquesa... la vida d’un home no prové pas dels seus béns (15); vosaltres, busqueu més aviat el seu regne, i això us ho donarà de més a més (31); procureu-vos bosses que no es facin malbé... perquè on teniu el tresor, hi tindreu el cor (32.34); estigueu apunt i amb el cos cenyit i els llums encesos... perquè el Fill de l’home vindrà a l’hora menys pensada (35.40); Déu demanarà molt d’aquells a qui ha donat molt, reclamarà més d’aquells a qui ha confiat més (48); haig de rebre un baptisme i com desitjo que això es compleixi! (50)».

Finalment la comunitat de Lluc, després de presentar Jesús mateix com a criteri de discerniment (necessitat d’op-
tar-hi en un sentit o altre), fa referència al que d’uns anys ençà anomenem la necessitat d’estar molt atents als signes del temps.

«I deia també a la gent: Quan veieu pujar un núvol cap a ponent, dieu tot seguit: “Ve pluja”, i la pluja arriba. I quan bufa el vent de migjorn, dieu: “Farà calor”, i en fa. Hipòcrites! Vosaltres sabeu entendre l’aspecte de la terra i del cel, ¿i no sabeu en-

tendre en quin temps esteu vivint? ¿Per què no discerniu vosaltres mateixos allò que convé fer?» (Lc 12, 54-57)

Mateu, en el capítol 16, té uns paràgrafs semblants que també fan referència a la lucidesa que cal tenir. En aquest cas, però, s'adreça als fariseus i als saduceus que el vénen a trobar per posar-lo a prova (1) i els diu que cal ser lúcids per a saber interpretar el sentit dels signes del temps.

«Jesús els respongué: Quan arriba el capvespre, diu: «Cel rogenic, bon temps!» I de bon matí: «Cel roig i fosc, mal temps, avui!» ¿Vosaltres, doncs, sabeu interpretar l'aspecte del cel i no sou capaços d'interpretar els signes dels temps?» (Mt 16,2-3)

Aquestes actituds que trobem de forma dispersa en el NT són les que permeten encertar en la manera d'acompanyar i de deixar-se acompanyar en el camí creient de la recerca i el trobament del Senyor. És el camí de la saviesa, aquell do que reclamava el jove Salomó (tradicció deuteronomica) al moment d'iniciar la seva missió de lideratge enmig del poble d'Israel (1Re 3,6-9) i la que es recull en una altra tradició (en context hel·lènic) de mitjan segle primer abans de Crist en el llibre de la Saviesa (Sv 9,1s):

«Envia la saviesa des de les altures santes del cel... perquè treballi fent-me costat i jo conegui allò que et plau (10)».

En aquest sentit podríem afirmar que la primera actitud que caldria tenir,

és la del desig de rebre com a do de Déu la saviesa del cor:

«Ensenya'ns a comptar els nostres dies per a adquirir la saviesa del cor.» (Sl 90,12)

3.3. Acompanyament: camí pasqual

És evident que el text paradigmàtic de tot acompanyament personal pertany a l'Evangelí de Lluc. Concretament en el capítol 24, quan ens presenta aquell parell de deixebles o seguidors de Jesús sortint de Jerusalem cap a Emmaús. Però voldria aturar-me en l'Evangelí de Joan d'una manera especial per veure quins són els motius que bloquegen l'experiència de trobament del Ressuscitat. Per què? Perquè qui vol endinsar-se en el camí de creixement en la fe i cerca en l'Església l'acompanyament personal, sovint està afectat per situacions de bloqueig (potser sense ser-ne conscient) que li impedeixen la trobada amb ell mateix i amb el Senyor Ressuscitat. La pedagogia del pare/mare espiritual haurà d'ajudar l'acompanyat perquè ell mateix se n'adoni i vulgui traspasar tanques i filats en la seva situació concreta i des d'ella.

3.3.1. La desesperança

En el cas dels d'Emmaús és evident que el que els cega els ulls i el cor és la desesperança: han perdut l'esperança i això els mou a fugir endavant. I és en aquest camí fals on precisament els acompanya, sense que ells se n'adonin, el mateix Senyor.

«Però els seus ulls eren incapaços de reconèixer-lo... Nosaltres esperàvem que ell seria el qui hauria alliberat Israel. Però ara ja som al tercer dia des que han passat aquestes coses!» (Lc 24,16.21)

Entrem en els relats de la presència del Ressuscitat en el Quart Evangeli. Quins aspectes veiem que bloquegen la possible trobada amb el Crucificat-Ressuscitat?

3.3.2. *La por*

La por dels deixebles, que fa que es tanquin i entrin en un aparent refugi. El fet de compartir la por i de plànyer-se del que els ha passat els deu donar una sensació de major seguretat (falsa). Però el Senyor, perquè ha ressuscitat, pot entrar dins la seva por i fer-los obrir portes i finestres. El que va profetitzar l'Església de Joan XXIII: li calia obrir finestres i treure's del damunt la por del món i enmig del món.

«Al capvespre d'aquell mateix dia, que era diumenge, els deixebles, per por dels jueus, tenien tancades les portes del lloc on es trobaven. Jesús va arribar, es posà al mig i els digué: Pau a vosaltres» (Jn 20,19)

3.3.3. *La incredulitat*

És el cas de Tomàs. És el pragmatisme, la recerca de resultats verificables, és voler fer que tot s'avingui als propis esquemes mentals; no voler donar cabuda al misteri en la pròpia vida; voler-se situar pel damunt de tot i de tothom deixant de banda la comunitat. Però només el Senyor, perquè és el Ressuscitat,

es pot fer present amb les mateixes ferides del Crucificat i convertir la incredulitat en adhesió personal.

«Els li van dir: Hem vist el Senyor. Però ell els contestà: Si no li veig a les mans la marca dels claus, si no fico el dit a la ferida dels claus i no li poso la mà dins el costat, jo no creurè pas!... Senyor meu i Déu meu!» (Jn 20,25.28).

3.3.4. *El dolor massa intens*

És el cas de les llàgrimes de la Magdalena. Els mals no arriben mai sols: ahir van assassinar el seu mestre i amic i avui n'han robat les despulles: el que faltava! El jardiner en deu saber alguna cosa: «si te l'has emportat tu, digues-me on l'has posat» (15)... Només el Senyor Ressuscitat pot trencar aquesta espiral de fatalisme i transformar el dolor en el lloc de trobada personal.

«Maria es va quedar plorant a fora, a la vora del sepulcre. Mentre plorava, s'ajupí per mirar dins el sepulcre i veié dos àngels vestits de blanc, asseguts al lloc on havia estat posat el cos de Jesús, l'un al cap i l'altre als peus. Ells li diuen: Dona, per què plores? Ella els respon: S'han endut el meu Senyor i no sé on l'han posat.» (Jn 20,11-13).

3.3.5. *La culpabilitat*

En el cas de Pere no era un complex: era la dura realitat: havia negat Jesús en el pitjor moment en què ho podia haver fet (Jn 18,25-27). Ell, per si mateix, no se'n podia sortir: era com una llosa que devia dur al damunt. Però el Senyor, per-

què havia ressuscitat, el va acollir i li va permetre d'esplaiar-se: el va perdonar i ell es va saber perdonat i més estimat que mai.

«Quan hagueren menjat, Jesús va preguntar a Simó Pere: Simó, fill de Joan, m'estimes més que aquests? Ell li respongué: Sí, Senyor, tu saps que t'estimo» (Jn 21,15s).

3.3.6. *El fracàs apostòlic*

Sempre arriba. Un dia o altre. També Jesús va fracassar... Hi ha moltes causes, no solament per raons d'edat, que també. El cristià, perquè segueix Jesús, sap que està *pujant* a Jerusalem i que va anunciant la creu pel camí...,³³ però no sempre s'ho acaba d'empassar i, quan li arriba, sempre el sobta. De vegades la crisi es fa massa llarga i s'experimenta una terrible solitud i sensació d'haver perdut el temps! Tota la nit sense pescar res! Però el Senyor, perquè ha ressuscitat, es fa present i els retorna el sentit de tot plegat.

«Sortiren, doncs, i pujaren a la barca, però aquella nit no van pescar res. Quan va despuntar el dia, Jesús es presentà vora el llac, però els deixebles no s'adonaven que fos ell. Llavors Jesús els digué: Nois, no teniu res per a menjar? Li respongueren: No. Ell els digué: Tireu la xarxa a la dreta de la barca i trobareu peix.» (Jn 21,3-6)

La missió del pare/mare espiritual que acompanya el creient sempre haurà de tenir com a horitzó el fet d'ajudar-lo a descobrir quins són els seus bloqueigs, perquè pugui traspassar aquestes barre-

res vers la trobada amb ell mateix i el Senyor en la pròpia realitat existencial.

3.4. **Acompanyar cap a la comunió eclesial**

Tot fent la lectura d'alguns fragments del NT ens hem adonat que acompanyar és ajudar a fer el pas des de la recerca cap al trobament del Senyor. Des del context pasqual, hem vist que acompanyar vol dir ajudar a traspassar les barreres vers la trobada amb el Ressuscitat. Ara, i també amb el rerefons pasqual en el qual vivim i viu l'Església, entenem que acompanyar és ajudar a retrobar (*i tornar a*) la comunió eclesial.

Em fa la impressió que meditem i llegim poc les narracions evangèliques de les "aparicions" de Jesús; menys encara l'Apocalipsi, que té com a argument la glorificació de Jesús amb la comunitat martirial, o la carta als Hebreus, o fins i tot els Fets dels apòstols. Si em permeteu, i en clau ignasiana, us diria que potser no hem entrat prou a fons en la "quarta setmana" i que potser quan fem Exercicis "perdem" massa hores en el "principi i fonament" i massa poques en la "quarta setmana".

Ja sabeu que parlar de la resurrecció de Jesús no té res a veure amb cap mena de "final feliç" i té molta relació amb el coneixement (intern), en l'aprofundiment i transformació de la realitat en la que Ell, i nosaltres amb Ell, estem vivint. El missatge central de l'Evangelí (el *kerigma*) és el fet de la glorificació per part del Pare d'aquell que va ser crucificat, i el fet que Ell és present i viu enmig nostre i de la història en l'Esperit.

Aquesta presència del Ressuscitat té l'origen en la comunió de Déu Trinitat i té com a culminació la comunió en Déu Trinitat: la comunió de nosaltres amb el Fill al si de la comunió amb Déu mateix. Per això la presència del Ressuscitat genera comunió i aplega en la comunió. L'Església n'és el sagrament.

Quan l'Església acompanya a través del ministeri del pare/mare espiritual, ajuda i anima a fer el camí cap a la comunió. Efectivament: tots aquells impediments de què parlàvem, la por, la incredulitat, el dolor, la culpabilitat, el fracàs... tendeixen a bloquejar la vida de creixement en la fe en la mesura que paralitzen o fan perdre la llibertat del creient. I en aquest sentit, tendeixen a trencar la comunió, a frenar la vida de la comunitat, a neutralitzar la vida del seguidor de Jesús. Per això l'acolliment lúcid del pare/mare espiritual ha d'ajudar a transformar aquestes situacions aparentment negatives, perquè aquell qui és acompanyat ressusciti a una vida nova amb Crist glorificat, tot assumint la realitat i prenent-la sempre com a punt de partença. I la resurrecció sempre duu a la comunió, o si voleu, la resurrecció és la mateixa comunió.

Així s'explica en els relats evangèlics la presència del Ressuscitat: la trobada del primer dia de la setmana en l'*Eucaristia* de la comunitat; l'anunci a la comunitat fet per Maria; la descoberta dels d'Emmaús del Senyor en la fracció del pa; la comunitat dels deixebles que amb la mare de Jesús espera la vinguda de l'Esperit...; i també en l'Apocalipsi, on es canta la comunió plena amb Déu de la comunitat martirial, etc.

3.5. Resumint

El servei del pare/mare espiritual esdevé sagrament de l'amor del Pare que acull aquell qui és acompanyat i el duu cap a la comunió pasqual-eclesial.

Qui acompanya esdevé expressió de la presència pasqual del Crucificat-Ressuscitat que es fa present per transformar els impediments en llocs de trobada del Senyor.

La pedagogia del pare/mare espiritual està orientada a promoure unes actituds que permetin deixar entrar l'Amor que tot ho transforma i ho il·lumina en la vida del qui és acompanyat.

4. L'ACOMPANYAMENT DE QUI ACOMPANYA

De vegades ens preguntem, ¿per què tal persona ofereix el servei d'acompanyar d'altres cristians en el seu camí de seguiment del Crist? Hi pot haver moltes raons accessòries, però la més important és que aquesta persona ha rebut un carisma i que la comunitat, d'una manera o altra, l'ha reconegut i li ha demanat que l'aculli i el posi al servei de l'Església. Efectivament, l'acompanyament espiritual és un do rebut, i com tot autèntic do esdevé una tasca per a aquell qui el rep.³⁴ Atès que és un do, cal agrair-lo amb humilitat, i, perquè és una oferta gratuïta de part de l'Esperit, cal treballar-lo.

4.1. Ministeri de l'acompanyament: un carisma en l'església

4.1.1. *Acollir el do rebut*

Difícilment es podria desenvolupar aquest servei si abans, la persona cridada a aquest ministeri, no ha experimentat al llarg dels anys i en diverses circumstàncies de la seva vida el benefici d'haver estat acompanyada. Per a poder oferir el servei de l'acompanyament, cal experiència i maduresa humana i espiritual, que difícilment s'adquireixen sense haver gaudit d'un bon mestratge. Tots som conscients que hi ha hagut persones que d'una manera més o menys for-

mal ens han donat un cop de mà al llarg de la vida, persones que han estat mestres per a nosaltres i que han esdevingut un referent en el nostre creixement humà i espiritual. I això no solament en la nostra infància, adolescència i joventut, o en temps de "formació" explícita, sinó també en la nostra vida adulta. El fet d'haver experimentat el benefici del mestratge espiritual, prepara i disposa a rebre el carisma que genera nous pares/mares espirituals, nous mestres en l'esperit.

A la vida res no s'improvisa, menys encara l'acolliment d'aquest carisma de què parlem: hi ha una història de crei-

xement com a deixeble (en realitat, sempre som deixebles i estem en edat d'aprendre!) que és la infraestructura i l'humus en el qual es va generant la criada al mestratge espiritual.

4.1.2. Treballar el do rebut

Creació d'infraestructura

És veritat que sabem de casos molt excepcionals, de grans mestres en l'esperit, que no havien tingut una gran formació acadèmica, com és el cas del bon germà Alonso Rodríguez, de qui un dia ja us vaig parlar, o del rector d'Ars; i també que molts savis i doctors van ser uns negats en el terreny de l'acompanyament espiritual: recordem les queixes de Teresa de Jesús i les invectives de Joan de la Creu al respecte. Però sí que podríem afirmar que cal una formació suficient, a banda de l'escola de la vida, en humanitats, en teologia, espiritualitat i psicologia. Una formació que mai no es pot donar per acabada, sinó que cal anar actualitzant. Una formació que ens ajudi i ens il·lumini per a esdevenir més humans i més divins, que ens faci aprofundir en el coneixement de les persones, que ens faci créixer en l'amor discernit, que ens faci desenrotllar aquell sisè sentit de què parlàvem l'altre dia, per ser sensibles a la veu de Déu i a l'acció de l'Esperit; una formació que ens faci estar atents als signes dels temps, als corrents de pensament i a la sensibilitat cultural.

Tot plegat demana invertir en formació permanent, temps i dedicació, atenció a tot allò que passa al nostre món, experiència i contacte directe amb la pobresa i el dolor, etc. El pare/mare

espiritual es va fent i es va formant dia a dia. Qui s'atura en la formació esdevé cada cop més impediment a l'acció de l'Esperit en ell i en favor dels altres a través seu.

L'escola dels Exercicis

Us en parlo perquè ha estat la meua escola. Sóc conscient, però, que no és ni de bon tros l'única. Gràcies a Déu, la història de l'acció de l'Esperit en l'Església ha estat molt rica i s'ha manifestat en la diversitat de carismes recollits en les diverses escoles d'espiritualitat. En aquest sentit, hem de dir que el mateix Ignasi de Loiola va rebre molt de l'escola benedictina en el seu contacte amb els monjos de Montserrat.³⁵

Diversitat d'esperits

Al llarg del mes d'exercicis hom va experimentant la diversitat d'esperits i va aprenent de destriar l'origen de les mocions i moviments interns; quines són les tàctiques del bon esperit i del mal esperit; que n'és de fàcil caure en l'engany; el goig de la consolació espiritual; el desconhort de la desolació; la paciència del camí i de tot procés; la il·luminació interior... en definitiva, com Déu realment parla i com és possible escoltar-lo i deixar que faci en i amb nosaltres la seva voluntat, i al mateix temps, com surten de dins nostre les resistències i els impediments a la seva acció.

Els exercicis són un temps de desert intens: una escola de vida sense aixopluc que ens recorda aquella vivència que hauria fet Jesús en iniciar la seva vida pública: Jesús, ple de l'Esperit Sant, se'n tornà del Jordà. L'Esperit el va con-

duir pel desert durant quaranta dies, i era temptat pel diable (Lc 4,1).

L'escola dels EE fa néixer i desenvolupa aquell sisè sentit del discerniment espiritual, element essencial i imprescindible per a qualsevol mestre en l'esperit.

Ser deixeble

Qui fa exercicis, des del primer moment té al costat una persona que els els dona,³⁶ a la qual, al llarg del mes d'exercicis, visitarà normalment un cop al dia.

Amb confiança li exposarà breument quines han estat les seves consolacions i desolacions i en general els moviments interiors [EE 6] i qui l'acompanya l'ajudarà proposant-li manera i ordre per a meditar i contemplar [EE 6], si veu que el qui els rep està desolat i temptat... donant-li coratge i forces per a anar endavant; i descobrint-li les astúcies de l'enemic de la naturalesa humana, i fent que es prepari i es disposi per a la consolació venidora [EE 7]; segons les necessitats del qui els rep... podrà proposar-li les regles de la primera i segona setmana, que són per a conèixer diversos esperits [EE 8; cf. 313-27; 328-336].

La màxima pretensió del qui acompanya és que, buscant la divina voluntat, el mateix Creador i Senyor es comuniqui a la seva ànima fidel, abraçant-la en el seu amor i lloança, i disposant-la per al camí en què millor podrà servir-lo en endavant [EE 15].

El mestratge de qui acompanya fa la funció de catalitzador que permet i possibilita la reacció química: és a dir, la trobada del Senyor directament amb el

qui fa els EE. Aquesta és la principal escola del qui es va preparant per a acollir i desenvolupar el possible carisma d'acompanyant. La qual cosa no vol dir que tots els qui fan exercicis tinguin automàticament el carisma d'acompanyants, però sí que els EE i el fet d'haver experimentat ser acompanyat en la iniciació del discerniment espiritual són a la base del carisma que ara ens ocupa.

Donar Exercicis

Sempre hi ha una primera vegada. El primer cop que hom va esdevenir "el qui dóna" amb totes les pors del món i amb tota la il·lusió de l'estrena. Tots sabem com ens va ajudar la tasca en equip en el fet de donar exercicis: poder compartir i comentar amb companys més experimentats les incidències de l'experiència,³⁷ un llarg aprenentatge fins a poder alçar el vol, veient cada cop amb més clarividència que l'únic mestre és l'Esperit i que la tasca del qui dóna EE és no posar bastons a la roda i deixar fer el Senyor!

El mestratge de qui dóna els EE ve a ser una maièutica del discerniment espiritual que ajuda a qui els fa a veure i descobrir com en ell actua l'acció de Déu i com en ell mateix es generen resistències; al mateix temps proposant recursos i maneres de fer segons els casos.

Per això, el mateix fet de donar EE esdevé una escola per a aprendre a acompanyar perquè els EE vénen a ser una mena de pista de proves del que és la vida real, ja que l'acompanyament del pare/mare espiritual es desenvolupa en

la vida normal de la gent. Més encara: el fet de donar exercicis i el fet d'acompanyar en general, esdevé causa i ocasió mútua de creixement personal. O així hauria de ser. La pregunta fóra: com créixer tot acompanyant? Ignasi ho suposa en el cas dels EE: «Per tal que tant el qui dóna els exercicis espirituals com els qui el rep s'ajudin i s'aprofitin més.» [EE 22]. En aquest context ens haurem de plantejar l'avaluació en un doble sentit: com a mitjà per a millorar “professionalment” com a acompanyants, i com a mitjà per a créixer personalment pel mateix fet d'acompanyar altres persones.

4.1.3. *Avaluar*

Avaluació personal

El primer acompanyament necessari per a qui acompanya, és el del mateix Esperit. Això què vol dir? Vol dir que cal “examinar” com es va fent el servei d'acompanyar en un context de pregària. El qui ha fet EE, si alguna cosa ha après és a “examinar-ho tot” perquè no se li escapi res del que li està passant per dins, i sap que, precisament gràcies a examinar-ho tot, moltes vegades se li han escapat moltes coses: un gran aprenentatge! És aquesta escola de l'examen la que ha ensenyat el qui acompanya a avaluar també la seva actuació en el servei d'acompanyar d'altres en el camí del discerniment i del seguiment del Crist.³⁸

Podríem formular alguns criteris/questionaments senzills i elementals que podrien orientar aquest examen personal:

He pregat per la persona que acompanyo?

L'he sabut escoltar?

He parlat massa en l'entrevista?

He actuat de manera que el meu «jo» li ha estat imposat?, parlant-li de mi, de la meva experiència, del que a mi ja m'ha passat, etc.

He actuat com a conseller que ja sap la solució?

M'he deixat afectar massa i això em té capolat?

He actuat com a “salvador”?

M'he adonat realment de la seva situació? L'he acollit com a misteri amb profund respecte?

He entrat en el joc de ser “col·lega”?

Penso que necessitaria un tipus d'acompanyament més terapèutic? He estat honorat i li he recomanat l'ajut d'un professional?

M'adono del seu procés? Va endavant? Hem arribat a una situació d'estancament? Caldria començar a pensar en acabar l'acompanyament d'aquesta persona?, etc.

Convé prendre notes i formular breument el fruit de l'examen sobre l'acompanyament.

Avaluació en equip

Penso que fóra un *desideràtum*, però no en tinc experiència ni conec cap equip d'avaluació en aquest sentit. Potser n'hi ha. Sí que tinc experiència d'avaluar en equip el guiatge de grups i comunitats,³⁹ però no d'acompanyaments personals.

Amb tot, crec que caldria que els qui exerceixen aquest ministeri de l'acompanyament personal, poguessin disposar d'un equip d'avaluació suficientment experimentat i estable. Exposo algunes raons.

Objectivar la realitat

La tasca d'acompanyar és tan personal i gairebé intransferible, que té el perill de quedar tancada entre dues individualitats. El perill de subjectivisme és evident. De vegades, i amb tots els respectes i "cometes" que calgui, quan hom coneix determinades persones que fan acompanyament, hom pensa que les relacions deuen ser molt directives, o molt paternalistes, o massa espiritualistes; que s'hi deuen produir moltes dependències afectives... però, malgrat tot, no podem parlar de res més que de suposicions. Però també hom pensa: i si això mateix m'està passant a mi?, i si els altres se n'adonen i ningú no gosa dir-me res?

Per això crec que, precisament perquè aquesta "feina" és així, cal disposar de recursos per a poder objectivar la tasca que es fa, salvant sempre, evidentment, el secret i la confidencialitat. Pensem que ens movem en el terreny de la consciència i del secret professional.

Reposar l'esperit

Per molt que un miri de no restar capolat per les transferències dels altres, qui acompanya esdevé sovint un mecanisme esmoreïdor dels impactes del dolor, de les angoixes, dels fracassos, de les foscores... de les persones acompanyades. I quan no és un ni dos, sinó molts...

o, ni que sigui una persona solament!, el mecanisme se'n ressent.

És veritat que la pregària ajuda i és el lloc on madura i reposa el qui acompanya. Però caldria poder compartir no tant els impactes, com els efectes dels impactes amb d'altres per a poder reposar l'esperit. El fet mateix de la comunicació esdevé difusor de l'energia acumulada pels impactes. Però no solament això: la comunicació del goig d'acompanyar, de com hom va veient el creixement i l'acció de l'Esperit en tantes persones, esdevé també una necessitat bàsica. De fet es tracta de poder pronunciar entre companys aquell crit pasqual: és el Senyor! I això ens ho hauríem de saber dir i hauríem de trobar ocasions per a poder-ho comunicar. Reposar l'esperit vol dir rebre el consol del Senyor... necessari per a tothom i necessari per a aquells que n'acompanyen d'altres.

Alliberar afectes

Ni que no ho vulguem, hi ha transferències, i perquè som humans, sense activar els afectes no hi ha manera de fer res... les persones ens afecten, i es produeixen vinculacions afectives. La rara habilitat de fer que tot es mantingui al seu lloc no és fàcil ni s'aprèn en un dia ni en dos. Si aquests aspectes tan importants en tota relació humana no els podem compartir amb altres, correm el perill de restar-hi atrapats.

Tot és qüestió d'equilibri i de proporció. Les relacions d'acompanyament espiritual no són simètriques, però poden esdevenir simètriques i aleshores cal prendre'n consciència, i cal que els

altres et puguin ajudar. Cal tenir un entorn amable i lúcid que permeti l'alliberament d'afectes.

Il·luminar processos

De vegades ens passa que estem tan encaparrats per algun tema, pel que ens està passant amb alguna persona, perquè sentim l'estancament, pel que sigui, que ja no sabem què fer. En aquests casos la pregunta capciosa és: tu què faries? Però en realitat això seria entrar en un joc sense sortida.

El que cal en aquestes situacions és poder formular la qüestió i saber que hom és escoltat. Formular el problema és a la base de tota possible solució. Demanar fórmules fetes d'entrada és no resoldre el problema. Potser no hi ha solucions objectives, o potser sí, però del que es tracta és de disposar de referents respectuosos que ajudin a formular i a il·luminar els processos.

Avaluació amb persones experimentades

És un altre *desideràtum*... en tinc alguna experiència. Per totes les raons que acabo de dir, penso que fóra necessari. M'imagino algú "més gran" amb qui poder compartir amb certa periodicitat, el fruit dels meus exàmens de què abans parlava. Respectant evidentment la confidencialitat i el secret pertinent. Ho entendria com una relació anàloga a la que s'estableix entre el qui dona els Exercicis de què abans parlàvem i el qui els fa. Normalment, en la trobada diària al llarg del mes, el tema del diàleg té com a base el fruit dels diversos exàmens que proposa Ignasi: l'examen de la pregària,

el particular, el del dia, etc. I què es comunica? Els moviments de l'esperit que s'han observat (o s'han patit!) al llarg del dia.

Penso que el servei de l'acompanyament personal és gratificador i penós alhora, i això fa que es produeixin en qui acompanya, molts moviments interns: diriem, consolacions i desolacions en el sentit ignasià. I, si és així, ¿no fóra convenient de poder-ho comunicar amb algú altre, entès en la matèria? Si això passa, *mutatis mutandis*, en el desenvolupament d'altres feines o oficis en què el professional comparteix, demana consell, estudia els temes en equip... Aleshores hom es pregunta: i per què no ho fem nosaltres? Per què aquesta mena d'autosuficiència en temes d'acompanyament espiritual?

4.2. Cercar i trobar un pare/mare espiritual

4.2.1. Acompanyament per a tothom

Més enllà del plantejament que hem fet fins ara, sobre la necessitat d'acompanyament de qui acompanya, per a poder fer la seva feina (d'acompanyar) ben feta i sense "efectes secundaris", també ens hem de plantejar l'acompanyament espiritual de la persona amb vista a ajudar i potenciar el seu creixement en el camí de seguiment de Jesús. Penso que tot seguidor de Jesús necessita l'acompanyament de l'Església. Necessita un pare/mare espiritual. Dit d'una altra manera: el fet que la seva ocupació (principal o secundària) sigui acompanyar altres persones, no l'hauria d'eximir a ell mateix de cercar i trobar un pare/

mare espiritual. És allò que el metge necessita trobar metge.

És veritat que la persona experimentada no necessita el mateix tipus d'acompanyament que un que s'inicia o que està en temps de formació. Però sí que li cal trobar un determinat ritme. Alguns ho "resolen" a base de petits grups de revisió de vida. Bona ajuda, per cert. Però potser cal una major personalització. Crec que una cosa no treu ni exclou l'altra. L'experiència ens diu que en determinats processos en què cal prendre determinacions importants, o en determinats períodes (de crisi) de la vida, fàcilment cerquem la persona que ens acompanyi i ens faci un seguiment.

Aquests acompanyaments ocasionals són molt importants i a tots ens han ajudat. Però més enllà d'això, goso postular un ritme més habitual. Tenim tant perill d'enganyar-nos a nosaltres mateixos, d'estancar-nos, d'apropiar-nos la missió que se'ns ha confiat, d'anar cada cop més a la nostra, de fugir endavant, de caure en l'activisme i confondre'l amb la creu que hem de dur a coll!...

L'antídot de tot plegat sembla que va pel camí de l'examen i l'avaluació amb l'acompanyant, i això val per a tothom. Almenys és el que em sembla.

4.2.2. Dificultats pràctiques

A la pràctica no és fàcil de cercar i trobar un bon pare/mare espiritual, i arriba un moment a la vida que les inèrcies se'ns enduen endavant. El camí de seguiment del Crist va esdevenint una mena de *self-service* més o menys autosuficient que ens endinsa en una campana

de vidre impermeable a tota aportació externa, amb el perill de creure que anem endavant, i ens fa viure enganyats per aquesta falsa percepció, mentre des de fora potser se'n té una altra. Perquè tant si ho volem com si no, allò que ens passa per dins, d'una manera o altra es manifesta enfora. Ho podem guarnir d'activitat, de generositat, de desviure'ns pels altres, d'espiritualisme... però la realitat no és ben bé allò que es mostra o que volem mostrar de portes enfora.

Trobar la persona demana voluntat de voler-la trobar i disposició de part d'aquells que han rebut el carisma per posar-lo amb senzillesa a la disposició de l'Església.

4.3. A tall d'annex

4.3.1. Acompanyament i sagrament de la reconciliació

No n'hem parlat fins ara, però cal tocar el tema ni que sigui molt breument. Diuen que el sagrament de la reconciliació està en crisi, però la veritat és que la majoria de cristians que volen fer camí, de tant en tant, a banda de les celebracions comunitàries del perdó (sagrament de la reconciliació en comunitat) alguns cops l'any, desitgen celebrar la reconciliació personalment. De vegades aprofitant els exercicis de l'any, o alguns recessos ritmats pels temps litúrgics, etc.

Aquestes trobades, sense presses, amb un prevere conegut, sovint serveixen d'acompanyament. Una mena de mescla de sagrament i diàleg. O si voleu: el diàleg penitencial esdevé diàleg espiritual i d'avaluació. Penso que és

una bona pràctica. Per a moltes persones experimentades, un cert ritme en aquest sentit és suficient (i necessari) per a anar endavant en el camí de seguiment del Senyor.

Amb això no voldria barrejar acompanyament i sagrament: només insinuo que a la pràctica, en moltes persones, els dos aspectes coincideixen precisament en la celebració del sagrament.

4.3.2. Aprendre dels professionals de la psicologia

Voldria acabar amb un breu excurs, i no per quedar bé amb els professionals de la psicologia. Pel que sé, ells tenen molt clar que els cal avaluació, “supervisió” en diuen, per a poder fer bé la seva feina. Sembla que són tan conscients del que passa en el psiquisme humà i especialment en les relacions personals, que per evitar d’esguerrar-la i per a seguir aprenent la professió, sempre es plantegen d’una manera o altra les relacions professionals de supervisió. No sóc jo ningú per a explicar-ho perquè no sóc del seu ram. «La supervisió considera en primer lloc la persona supervisada i

el seu desenvolupament com a persona que ajuda, atès que l’objectiu prioritari de la supervisió dels terapeutes és ajudar a esdevenir millors terapeutes».⁴⁰ Semblantment podríem afirmar que la supervisió de qui acompanya espiritualment hauria de ser una mitjà necessari per a esdevenir millor pare/mare espiritual.

Caldria afegir, com ja deia abans, que al pare/mare espiritual, li caldria la supervisió no tan sols com a eina per a desenvolupar la seva qualitat “professional”, sinó com a mitjà per a avançar cada cop més en el seu creixement personal en el fet mateix de ser acompanyant d’altres persones.

Però això em fa pensar que potser “nosaltres”, els de l’acompanyament espiritual, anem d’ingenus, pensant que tots sols ens ho podem arreglar prou bé, ja que el que fem és dialogar, escoltar i parlar amb persones, condicionades elles i nosaltres mateixos per un munt d’aspectes psicològics que potser no coneixem prou bé. Crec sincerament que ens cal aprendre dels professionals de la psicologia.

1. Sant Ignasi en l'*Autobiografia*, 10: «Estant una nit despert... va rebre una bona estona consolació molt abundosa i restà amb tant de fàstic de tota la vida passada, especialment de coses carnals, que li semblava que havien desaparegut de l'ànima totes les imatges que abans hi tenia gravades. Talment que des d'aquella hora fins a l'agost del 1953 en què això s'està escrivint mai més no tingué ni el més mínim consentiment en coses carnals. Per aquest efecte també es pot pensar que la cosa va ser de Déu.»

Santa Teresa de Jesús, en el *Libro de la Vida* explica tot el seu llarg procés de conversió. En el capítol 32, narra una visió en què se sent transportada a l'infern, que considera que és el lloc que li hauria correspost d'anar si Déu no hagués estat misericordiós amb ella i no l'hagués il·luminat sobre el sentit de la seva vida. «Yo no sé como ello fue, mas bien entendí ser gran merced y que quiso el Señor yo viesse por vista de ojos de dónde me había librado su misericordia. (4) Fue una de las mayores mercedes que el Señor me hizo (5) De ahí también gané la grandísima pena que me da las muchas almas que se condenan... y los ímpetus grandes de aprovechar almas. (6)»

2. En la carta als Romans descriu la seva lluita interior: 7,14-25.

3. Dins la Segona Setmana dels EE, Ignasi proposa la «meditació de dues banderes». «El tercer, considerar el sermó que els fa, i com els amonesta per a tirar filats i cadenes; que primer hagin de temptar de cobdícia de riqueses, com sol fer-ho en la majoria per tal que més fàcilment arribin a va honor del món, i després a crescuda supèrbia; de manera que el primer esglai sigui de riqueses, el segon d'honor, el tercer de supèrbia, i d'aquests tres esglaons indueix a tots els altres vicis.» [142]

4. Jo dic: «Què és l'home, perquè te'n recordis? Què és un mortal, perquè el tinguis present? Gairebé n'has fet un déu, l'has coronat de glò-

ria i dignitat, l'has fet rei de les coses creades, tot ho has posat sota els seus peus.» (Sl 8,5-7)

5. Gn 1,27: Pertany a la redacció Sacerdotal i, per tant, al temps de l'exili, a mitjan segle VI aC.

6. Aquest seria el sentit del relat Jhavista del "pecat" d'Adam: Gn 3,5: «l'engany de fer creure Adam que *sereu com déus*». També el concili Vaticà II (GS 13): «Tanmateix l'home, creat per Deu en estat de justícia, en el mateix principi de la història va abusar de la seva llibertat... va aixecar-se contra Déu desitjant arribar al seu fi al marge de Déu. Ells coneixien Déu, però no el glorificaren com a Déu, sinó que se'ls va entenebrir el cor insensat i donaren culte a la criatura en lloc del Creador... En negar-se sovint a reconèixer Déu com el seu principi, l'home ha trencat, doncs, la seva deguda subordinació al fi últim i, per consegüent, tota la seva ordenació, tant pel que fa a la seva pròpia persona com pel que toca a la relació amb els altres homes i a la resta de la creació.»

7. Vegeu Rm 6,22; 5,12-21; Ga 6,7-9.

8. Ignasi, en els Exercicis [102], presenta així la contemplació de l'Encarnació del Senyor: «com les tres persones divines miraven tota la planura o rodonesa de tot el món plena d'homes, i com, veient que tots davallaven a l'infern, es determina en la seva eternitat que la segona persona es faci home per salvar el llinatge humà, i així, vinguda la plenitud dels temps, enviant l'àngel sant Gabriel a nostra Senyora».

9. El pregó pasqual del Missal Romà, el conegut cant del diaca que comença per *Exultet*, explica de seguida la raó principal d'aquesta alegria: *Oh felix culpa, quae talem ac tantum nos meruit habere Redemptore...* «Oh culpa sortosa, que ens ha merescut un Redemptor tan gran!».

10. Desconec altres tradicions religioses en aquest aspecte, en les quals també els grans místics han anat marcant el to més autèntic de la seva fe. M'imagino que aquesta experiència de des-

- proporció en la relació d'amor, deu ser-hi molt present.
11. Canta Sant Joan de la Creu: «En una noche oscura / con ansias en amores inflamada / ¡oh dichosa ventura! / salí sin ser notada / estando ya mi casa sosegada... / ¡Oh noche que guíaste! / ¡Oh noche amable más que la alborada! / ¡Oh noche que juntaste / Amado con amada, / amada en el Amado transformada!»
  12. Una de les claus de lectura de l'Evangeli de Lluç és el conegut «*iter lucanum*»: el camí cap a Jerusalem que comença a la segona part del relat i explica el sentit de la missió de Jesús: pujar a Jerusalem per lliurar-hi la vida. Lc, 9,51.53;13,22;17,11;18,31;19,11.28.41.
  13. Lc 3,21
  14. Mt 12,28; cf. Lc 7,22; Mt 11,4-5.
  15. Atanasi va escriure la *Vita Antonii*. Ens diu Antoni que va estar vint anys al desert, tot sol, i que en acabat va acollir una munió de persones que el van voler seguir tenint-lo com a mestre espiritual. Atanasi ens ha transmès bona part de l'aportació d'Antoni al discerniment espiritual i al combat interior.
  16. (+397) Va tenir com a mestres i guies personals en la seva etapa d'estudi, ja bisbe (va passar de prefecte romà a bisbe per aclamació) Basili, Ciril d'Alexandria, Gregori Nazianzè, i molt a la vora, el seu prevere Simplicia, que el substituï al capdavant de la diòcesi de Milà.
  17. (+431) Governador romà. Se sent perseguit (el seu germà va morir assassinat) i s'apropa a Barcelona, on és ordenat prevere per aclamació popular i de forma totalment inesperada per a ell. Es relaciona amb Ambròs de Milà. L'acullen els ascetes que havia dirigit Jeroni a Roma. Viu quinze anys com a ermità a Nola, fins que n'és aclamat bisbe.
  18. «Ayudará que haya una persona fiel y suficiente que instruya y enseñe cómo se han de haber en lo interior y exterior, y mueva a ello, y lo acuerde, y amorosamente amoneste, a quien todos los que están en probación amen, y a quien recurran en sus tentaciones y se descubran confiadamente, esperando de él en el Señor nuestro consuelo y ayuda en todo... no queriendo guiarse por su cabeza...» (C 263).
  19. «Aquel año vino Ignacio a alojarse en mi mismo colegio de Sta. Bárbara (París)...
- Habiendo pues dispuesto Dios que yo tuviera que enseñar a este santo hombre, conseguí entrar en su confianza al principio sobre cosas exteriores y después en las internas... Y luego él era para mí maestro de vida espiritual, dándome la posibilidad de ascender en el conocimiento de la voluntad divina y de la mía propia» (M 8). Ignasi deia d'aquest seu company que era qui millor donava els Exercicis. Va ser un home de diàleg espiritual i de consell.
  20. «Porque yo no hallé maestro –digo confesor que me entendiese– aunque le busqué, en veinte años después de esto que digo, que me hizo tanto daño para tornar muchas veces atrás, y aun para del todo perderme.» (V 4,6) «Creció de esta suerte este miedo que me hizo buscar con diligencia personas espirituales con quien tratar, que ya tenía noticia de algunos, porque habían venido aquí los de la Compañía de Jesús, a quien yo –sin conocer a ninguno– era muy aficionada de solo saber el modo que llevaban de vida y oración.» (V 23,3)
  21. A *Dichos de Luz y Amor* diu: «El alma sola sin maestro, que tiene virtud, es como el carbón encendido que está solo; antes se irá enfriando que encendiendo (7); El que solo se quiere estar, sin arrimo de maestro y guía, será como el árbol que está solo y sin dueño en el campo, que, por más fruta que tenga, los viadores se la cogerán y no llegará a sazón (5)».
  22. Una vida apassionant i molt moguda. «Ante todo se entregó a lo que consideraba su vocación nata: la dirección espiritual. El confesionario y la correspondencia devoraban su tiempo» (J. Gros y Ragué).
  23. «Muy pronto organizó un seminario para la formación de misioneros. Dedicose intensamente a dar tandas de ejercicios espirituales, estimuló y orientó con su asombrosa sabiduría y experiencia a una gran multitud de sacerdotes» (J. Gros y Ragué).
  24. Germà jesuïta, que va passar molts anys a la porteria del Col·legi de Montsió a Palma de Mallorca. Mestre del diàleg espiritual. Va ser el mestre espiritual del jove jesuïta Pere Claver, a qui va ajudar i acompanyar en el seu procés de discerniment que el va dur a Cartagena d'Índies (Colòmbia), per esdevenir l'*esclau dels esclaus negres*, que allà arribaven de l'Àfrica.

25. En l'homília de Joan Pau II el dia de la seva beatificació (03/09/2000, juntament amb Joan XXIII) va dir: «Abans d'entrar a l'ordre benedictina, Columba Marmion es va dedicar durant anys a la cura pastoral de les ànimes com sacerdot de la seva arxidiòcesi natal de Dublín. Al llarg de la seva vida, el beat Columba va ser un excepcional director espiritual, que va prestar especial atenció a la vida interior de sacerdots i religiosos».
26. «No sufoqueu l'Esperit ni menyspreu els dons de profecia. Examineu-ho tot i quedeu-vos amb el que és bo.»
27. «En canvi, els fruits de l'Esperit són: amor, goig, pau, paciència, benvolença, bondat, fidelitat, dolcesa i domini d'un mateix.»
28. «L'Esperit del Senyor reposarà damunt d'ell: esperit de saviesa i d'enteniment, esperit de consell i de fortalesa, esperit de coneixement i de reverència pel Senyor... farà justícia als desvalguts.»
29. «...Si bé com a apòstols de Crist, us hauríem pogut fer sentir el pes de la nostra autoritat. Ben al contrari, ens vam comportar enmig vostre amb tota dolcesa, com una mare que cria i dona escalf als seus fills... Ja sabeu que, igual com un pare tracta els seus fills, a cada un de vosaltres us exhortàvem, us encoratjàvem i us urgíem a viure d'una manera digna de Déu, que us crida al seu Regne i a la seva glòria.»
30. Recomano la lectura/estudi: Thomas A. HARRIS. *Yo estoy bien, tú estás bien (I'm OK – you're OK). Guía pràctica de análisis reconciliatorio*. Barcelona, Grijalbo 1973, 36ª edició. Proposició pràctica de l'anàlisi transaccional.
31. «De fet, encara que tinguéssiu deu mil guies en Crist, no teniu molts pares, perquè sóc jo qui, en anunciar-vos l'evangeli, us vaig engendrar en Jesucrist» (1Co 4,15).
32. «En l'exercici diari del nostre ministeri apostòlic ens poden arribar veus de persones plenes de zel religiós, però que no donen suficient marge al recte sentit de les coses ni al judici prudent. Creuen veure només mals i ruïnes en la situació de la societat actual. Repeteixen constantment que la nostra època va de mal
- borràs si la comparem amb el que passava abans. Es diria que no han après res de la història que és mestra de la vida i s'entesten a creure que en temps de pretèrits Concilis tot el que feia referència a la doctrina, als costums i a la llibertat de l'Església, era perfecte. Nos opinem de manera molt diferent que aquests profetes de calamitats, que presagien sempre la desgràcia com si fos imminent l'ensulsiada del món. En canvi, ens cal veure en els esdeveniments actuals que semblen portar un nou ordre a la humanitat, un pla ocult de la divina providència.
33. Mc 8,31; 9,31; 10,33: cal notar que en cap de les tres ocasions els deixebles no van entendre res...
34. En els darrers capítols afegits al llibre d'Isaïes, en una pregària escatològica, tot parlant del do de la pau s'hi diu: «Senyor, dona'ns la pau; el fruit mateix del nostre treball és obra teva» (Is 26,12).
35. Recomano la lectura de l'obra del P. ALBAREDA de l'any 1935, reeditada el 1990, *Sant Ignasi a Montserrat*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
36. Ignasi en el llibre dels Exercicis no parla mai de "director", sinó que es val de l'expressió "el qui dona": «La segona (anotació) és que la persona que dona a altrí manera i ordre per a meditar i contemplar...» (E2).
37. En les Constitucions de la Companyia de Jesús es preveu aquest aprenentatge: «en dar los EE a otros, después de haberlos en sí probados, se tome uso, y cada uno sepa dar razón de ellos... Podrían comenzar a dar los EE a algunos con quien se aventurase menos, y conferir con alguno más experto su modo de proceder, notando bien lo que halla más y menos conveniente» (C 408-409).
38. En el primer quadern (EIDES núm. 64) comentava algunes coses que ara podríem tornar a recordar, sobre «el qui acompanya persones situades».
39. L'experiència en bona part es recull en el tema que vaig proposar en l'anterior quadern.
40. W. A. BARRY, W.W.J. CONNOLLY. *La pratique de la direction spirituelle*, Paris, Desclée 1988, pàg. 222.